

Mark D'hoker, Dirk De Bock & Dirk Janssens (red.), *Leraar zijn in Vlaanderen. Terugblik op honderd jaar middelbaar onderwijs en nascholing*, Antwerpen-Apeldoorn, Garant, 2007, 299 pp., ill., ISBN 978 90 441 2225 1.

In 1907 werd het Vliebergh-Senciecentrum opgericht, onder de naam Nederlandsche Vakantieleergangen. Het ging om een Vlaamsgezind initiatief, na de beruchte bisschoppelijke *Instructions* van september 1906. Als inrichtende macht van de Universit  catholique de Louvain ging het episcopaat er wel mee akkoord dat tijdens de vakantie een lessenproject werd georganiseerd om leraars uit het vrije katholieke middelbare onderwijs met wetenschappelijke leergangen in het Nederlands vertrouwd te maken. Op voorwaarde dat het project zich beperkte tot zuiver wetenschappelijke en taalkundige bedoelingen. Als een gevolg van de Vlaamse emancipatie verschoof de klemtoon later naar navorming en nascholing van leraren godsdienst, Latijn en Grieks, moderne talen, geschiedenis... De viering van het honderdjarig bestaan bood de gelegenheid om in een zestiental artikelen daarop terug te blikken.

Lode Wils wijdde zijn bijdrage aan de ver nederlandse van het middelbare onderwijs. (pp. 33-64) Het is een verhelderend en leerrijk overzicht, waarbij de gedifferentieerdheid van het vrije katholieke onderwijs nogmaals goed in beeld wordt gebracht. Toch een aantal bedenkingen. Een. De auteur gaat o.m. de interactie na met de evoluties in het rijks-onderwijs. Daaruit blijkt dat het katholieke onderwijs toch wel erg reactief reageerde ten aanzien van dat rijks-onderwijs en daarin bij herhaling een excuus zocht voor het eigen globaal geformuleerde beleid. Twee. Opnieuw stelt men vast dat er grote tegenkanting bestond tegen de invoering van het Nederlands als voertaal voor vakken, het basisprincipe van de taalwet van 1883 inzake het secundair rijks-onderwijs. Terecht wordt erop gewezen

dat bij deze wet door de invoering van de notie 'simultanément', de mogelijkheid om vernederlandste vakken tevens in het Frans te geven, de facto vormen van tweetaligheid en vele misbruiken ontstonden. Vooral in de acht Vlaamse en twee Brusselse athenea (sneller rechtgezet in de talrijke rijksmiddelbare scholen) werd de wet onvolledig tot slecht toegepast. Dat kwam mede door de vaagheid van het begrip en het multi-interpretabele karakter ervan, terwijl de wet zelf de minister een grote mate van beslissingsvrijheid liet. Zo leidde het ook tot de oprichting van 'Waalse' afdelingen in twee van de acht Vlaamse athenea (deze van Antwerpen en Mechelen) en in de RMS van Halle. Terecht wijst Wils daarbij op de grote verantwoordelijkheid van de katholieke ministers die gedurende dertig jaar het onderwijsdepartement beheerden en die dus over de toepassing en de naleving van die wet moesten waken. Dat geldt zowel voor beslissingen ten gunste (zoals de aanduiding van de twee leergangen, aardrijkskunde-geschiedenis en natuurwetenschappen, met het Nederlands als basistaal) als voor het uitblijven van maatregelen die de wet operationeel moesten maken (zoals geen opleiding Nederlands voor licentiaten natuurwetenschappen en de misbruiken op het niveau van het regentaat). Levensbeschouwelijke overwegingen speelden daarin allicht een rol. Vier. Het blijft verbazen dat Lode Wils, bij het uitblijven van een taalwet voor het middelbare katholieke onderwijs, niet meer de verantwoordelijkheid van de katholieke regering accentueert en vooral de antiklerikale oppositie viseert. Tot 1900 (zestien jaar) was Vlaanderen quasi alleen vertegenwoordigd door katholieke parlementsleden en na 1900 bleef de katholieke regering voornamelijk steunen op de nog steeds uitgesproken katholieke meerderheid in Vlaanderen. Tot 1907 hebben de katholieke flaminganten geloofd dat zij de taalwet gezien de levensbeschouwelijke gevoeligheid onder katholieken zouden kun-

nen regelen. Ten onrechte dus. Toen zij ten einde raad een wisselmeerderheid met de oppositie nastreefden, veronderstelde dat ook de steun van de Waalse en Brusselse liberalen en socialisten, alsook van een aantal liberale franskiljons. Niet zozeer die paar Waalse afdelingen bekommerden de katholieke flaminganten, wel het moeten loslaten van de scholen in de Brusselse agglomeratie via een apart taalstatuut. Maar voor dat streefdoel konden ze evenmin rekenen op de steun van de katholieke meerderheid. Kortom, zonder steun vanuit de antiklerikale oppositie geen taalwet van 1910, zoals de taalwet van 1883 er evenmin zou gekomen zijn zonder steun vanuit de katholieke oppositie. Vijf. De auteur onderschat de complexiteit van de taalwet van 1910 en de consequenties daarvan voor de athenea. Nieuw bronnenonderzoek¹ wijst uit dat alle Vlaamse athenea nu Waalse afdelingen kregen, maar de toegang werd voortaan expliciet tot uitzonderingscategorieën beperkt, terwijl de tweetaligheid uit de vernederlandste vakken (1/3 à 1/4 van de uren) in de Vlaamse afdelingen zou moeten verdwijnen. Die veranderingen werden geïnitieerd door de katholieke minister Franz Schollaert. Zes. Volgens mij wordt het tijd om minder te focussen op de traditionele historie van de Vlaamse beweging, maar om in de vraagstelling andere dimensies centraal te stellen. Met name hoe men is omgegaan met taalminderheden en de definiëring ervan, hetgeen nog steeds een hoge actualiteitswaarde heeft. Basismateriaal daartoe kan men reeds in dit artikel vinden.

[Harry Van Velthoven]

1. H. Van Velthoven, *Tussen opportunisme en radicalisme. Het Willemsfonds en de Vlaamse kwestie in 171 petitieën (1860-1913)*, Gent, 2008.